PUBLICATIONS

OF THE

CAXTON SOCIETY.

9. ALANI TEWKESBERIENSIS SCRIPTA.

ALANI

PRIORIS CANTUARIENSIS

POSTEA ABBATIS TEWKESBERIENSIS

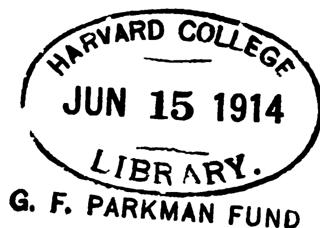
SCRIPTA QUÆ EXTANT.

E CODICIBUS MSTIS EDITA

AB I. A. GILES, LL.D.

E C.C.C. OXON.

OXONII,
APUD J. H. PARKER;
LONDINI APUD T. RODD, GREAT NEWPORT STREET; G. DOLMAN,
NEW BOND STEEET; D. NUTT, FLEET STREET;
CANTABRIGIÆ APUD DEIGHTON ET FIL.
MDCCCXLVI.

HARVARD COLLEGE
JUN 15 1914
LIBRARY.

VIRO REVERENDO

ET OPTIME DE ME MERITO,

WILLELMO LAMB, S.T.P.

COLLEGII C.C.C. CANTAB. MAGISTRO,

ET ECCLESIÆ BRISTOLIENSIS DECANO,

QUI NON SOLUM COLLEGII SUI BIBLIOTHECAM

SED ETIAM DOMUM PRIVATAM

MIHI EPISTOLAS ALANI EXSCRIBERE VOLENTI,

PATEFECIT, HANC PRINCIPEM EDITIONEM

OPERUM ABBATIS TEWKESBERIÆ

GRATO ANIMO DO DEDICOQUE

I. A. G.

IN HOC LIBRO INSUNT QUÆ SEQUUNTUR.

PREFACE.

Our knowledge of Alan, whose writings are contained in this slender volume, is extremely scanty and unsatisfactory. Though it is tolerably certain that he never played a distinguished part in the world, yet it is to be regretted that we know so little of his history, because he not only was a monk of Canterbury when the primacy was filled by Archbishop Becket, but is also one of those who compiled a history of that illustrious Prelate and Martyr.

If it were not for this particular circumstance, we should still be sensible of a deficiency in our historical collections, if any portion of them, throwing light on the subjects to which they refer, were suffered to remain any longer in the obscurity to which they have for so many hundred years been consigned.

As has been just remarked, Alan was a monk of Canterbury when Becket was murdered. In the year 1179 he was promoted to be prior of that church, and in 1186 was transferred to the abbacy of Tewkesbury. He died in the year 1202. [See Angl. Sac. i. 138, and Tanner's Bibliotheca.] His

writings are few in number, consisting of a Life of Becket, Letters, and two Sermons.

The Vita Sancti Thomæ occurs at the beginning of two or three manuscript collections of Becket's Letters, and is here printed from a volume in the Bodleian Library [937], which seems to lay claim to the greatest antiquity. It is evident from the tenor of his brief historical sketch that it was meant to form a preface to the Letters of Becket, which Alan of Tewkesbury is stated by Herbert de Bosham to have collected into one body. Alan's sketch has the similar tract, written by John of Salisbury, inserted immediately after the preface, in all the MSS; but it seems unnecessary to retain it here, where the tract even of Alan himself is given principally that this volume may be a complete collection of Alan's historical writings. It has been already included, together with John of Salisbury's work, in the ample collection now in course of being published by the editor under the title, Vita S. Thomæ Cantuariensis. At the end of the life of Alan in the Bodleian MS. is the following note in a handwriting perhaps as old as the rest of the volume, i. e. about the date 1220.

Epistolæ beati Thomæ, quæ in hoc volumine continentur, non eo ordine scribi debent, quo hic scriptæ sunt; sed eo potius quo subtus in capitulis subjectis adnotatæ inveniuntur. In quibus, ut facilius inveniri possint, personæ mittentis et ejus ad quem mittitur, notatæ sunt, et principia epistolarum; et numerus ubi capitulis apponitur, ad certum locum

mittit ubi scribitur epistola ipsa inter alias ad eundem numerum ordinanda tamen et scribenda juxta ordinem quem capitula ostendunt.

The passages enclosed in brackets are quoted in the Quadrilogus from the work of Alan; but they are not found in any of the MSS., and several others, which have been here omitted, are evidently taken, with alterations, from Herbert de Bosham.

The Letters of Alan are found in a single manuscript belonging to Corpus Christi College, Cambridge, [No. 288. of Archbishop Parker's Collection.] They are addressed to the Kings of England and France, to Archbishop Baldwin, and others; and they treat partly of the plans which were formed for translating the Martyr's body, and placing it in a tomb more suitable to his merits. Pits says that in his time there was a manuscript at Louvain, containing Letters and Sermons written by Alan. There is certainly no such volume at present in the library of that University.

Two Sermons written by Alan are found in a manuscript belonging to the Bodleian Library, Oxford, [Bodley, No. 333. fo. 290.] but they are the most dull and uninteresting specimens of that class of writings, and do not contain the slightest historical allusion. No apology is due to the reader for their being excluded from this volume.

INCIPIT

TRACTATUS ALANI

DE VITA

SANCTI THOMÆ CANTUARIENSIS

ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS.

PROLOGUS.

§. 1. HONOR et gloria beati martyris Thomæ per se satis elucescit ubique terrarum, cujus splendor orbem illuminans quatuor mundi climata in ipsius excitat devotionem. Ad ipsius memoriam undique concurritur: sexus, ætas, conditio omnis se devovet ad ejus obsequium. Fama pervolans, in id ipsum attrahit barbaras etiam nationes, quibus sitibunde quærentibus viri vitam et conversationem, martyrii insuper causam et occasionem, satisfacere possunt quæ scripsit super hoc vir vitæ venerabilis et eximiæ virtutis, ipsius martyris clericus et exilii comes, tribulationis quoque per omnia particeps, postea vero Carnotensis episcopus, Joannes Salisburiensis, qui Christi athletam et ipsius agonem breviter et succincte depinxit. Verum quia id operis rem ipsam pertingens rei formam non explicat per omnem modum, placuit et oportuit illi scripto epistolas succedere, in quibus continetur series et ordo universorum,

ut qui desiderat et ad id sufficit, totum habeat, si quis vitam viri, modum exilii, causæ processum, vel ipsius rei requirit exitum. Epistolæ vero vario et disperso per schedulas collectæ corpus rediguntur in unum, sicut pro modo suo fieri potuit, singulæ locum suum retinentes et ordinem. Si tamen generales, quæ minus ipsum exprimunt negotium, quædam videantur aliter positæ, quoad rei seriem non multum attinet. Sane si quis exquisitas et discussas plenius ipsas epistolas diligentiori manu potuerit reformare in melius, non erit qui invideat. Distinctæ sunt vero per partes secundum processum negotii. Quarum prima pars continet ab initio exilii usque ad adventum Willelmi et Ottonis cardinalium. Quid, quando, ubi, vel ver quos actum fuerit, per ipsas epistolas plenius innotescet. Secunda pars ab illis cardinalibus usque ad Gratianum et Vivianum. A quibus tertia pars usque ad Simonem priorem de valle Dei et Bernardum de Corilo. Ab illis etiam quarta pars usque ad Rotrocum Rotomagensem archiepiscopum et Bernardum Nivernensem episcopum: demum etiam Willelmum Senonensem, nunc Remensem archiepiscopum. Quinta continet concordiam et passionem ipsius martyris et canonizationem et ecclesiæ Christi reconciliationem.

In quibus sedulus lector et devotus viri Dei imaginem inveniet plenius depictam. Insuper operum ejus vestigia si libet perscrutari, ibi inveniet digito Dei fabricatam armorum copiam. Ibi poterunt sacerdotalis dignitas et auctoritas episcopalis in suæ militiæ speculo sese recognoscere, ut obsequium reddant Cæsari debitum, et Deo honorem. Nec opus erit amplius longius evagari, ut quærat quis, quomodo ecclesiæ libertas debeat defensari. Per epistolas ipsius martyris iter recenseat, et statim occurret quid

qualiter fuerit agendum. Joannis itaque opus primo perlegatur per quod iter aperietur ad cætera quæ sequuntur.

EXPLICIT PROLOGUS.

INCIPIT TRACTATUS DE VITA SANCTI THOMÆ CANTUARIENSIS.

§. 2. Gloriosus Dei martyr Thomas, qualis, cujus vitæ et conversationis, quantas etiam pro libertate ecclesiæ passus fuerit angustias, ipsius martyris clericus et familiaris, postea Carnotensis episcopus, magister Joannes Saresberiensis eleganter descripsit. Quia vero quædam ibi juxta brevitatem historiæ ex industria omissa sunt, quæ si apposita fuerint legentis et audientis poterunt excitare devotionem, maxime quum ea pertineant ad epistolarum quæ sequuntur explanationem, ea duximus summatim adjicere quæ a concilio de Clarendona usque ad discessum domini papæ Alexandri de Francia juxta historiam magistri Joannis dicuntur contigisse. Cætera suis in locis epistolæ ipsius plenius persequuntur.

§. 3. Dum igitur beatus Thomas apud Clarendonam, ad suggestionem fratrum suorum, invitus pro certo in verbo sacerdotali promisisset se cum cæteris consuetudines, quas Avitas vocant, ad nutum regis observaturum, ad mentem sedulo revocavit, quanta ex his potuerint contra ecclesiasticam libertatem oriri dispendia. Eoque recedente a regis curia, obiter inter familiares ipsius orta est murmuratio, his, ut assolet, suggerentibus sic fieri oportere propter tem-

poris instantiam, aliis indignantibus ecclesiasticæ libertatis auctoritatem ad unius hominis libitum deperire. Inter quos unus acrius institit dicens: "Publica potestas perturbat omnia: in ipsum Christum delirat iniquitas; synagoga Satanæ profanat sanctuarium Dei; sederunt principes et convenerunt in unum adversus Christum: nemo tutus qui diligit æquitatem; mundo judice soli sapiunt et venerantur hodie qui principi obsequuntur ad libitum: concussit hæc tempestas etiam columnas ecclesiæ et dum pastor desipuit, oves dispersæ latitant sub lupo: de cætero quis erit locus innocentiæ, quis stabit ex adverso, vel quis triumphabit in prœlio, principe devicto?" Hæc quidem is murmurabat qui crucem ferebat ante archiepiscopum: cæteri obmutuere præ angustia. Et adjecit audacius assumens parabolam in hunc modum: "Quid (inquit) virtutis sibi retinuit, qui conscientiam perdidit et famam?" "Quorsum," ait archiepiscopus, "hæc, fili?" "Te ipsum" inquit "id respicit, qui hodie omnino perdidisti conscientiam et famam, Deo odibili et honestati contrario exemplo in posterum relicto, quum manus tuas Deo sacratas ad exsecrandas consuetudines observandas extenderes, et in confusionem libertatis ecclesiasticæ cum nefariis Satanæ ministris communicares." Ingemuit igitur archiepiscopus et suspirans, ait: "Pœniteo et graviter meum perhorrescens excessum, me ipsum indignum judico de cætero ad eum accedere in sacerdotio, de cujus ecclesia tam vile contraxi commercium: silebo itaque sedens in mœrore, donec me visitaverit oriens ex alto, ut per ipsum Deum et dominum papam merear absolvi."

§. 4. Statimque proinde nuncium destinavit ad sedem apostolicam. Innotuit interim id ipsum regi, quod archiepiscopus ab illa supradicta compromis-

sione vellet resilire: in eo præcipue dum palam restitit, ne scriptum illarum consuetudinum, sicut condictum fuerat, suo sigillo corroboraret. Exinde rex asperatus gravioribus et exquisitis cœpit archiepiscopum vexare exactionibus, ita ut palam fieret intelligentibus, sanguinem ejus et vitam requiri.

§. 5. Id ipsum pertimescens fugam consuluit et veniens ad manerium suum Aldintonam nomine, cæteris dormientibus secreto se surripuit, duobus tantum comitatus, inventoque navigio mari se commisit. A vento vero contrario diu fatigatus, vix est diluculo cum vita ad terram reversus. Denique comperta ejus discessio familiares ejus et famulos singulos dispersit. Cæteris tamen unus audacior, veniens Cantuariam, in cameram ipsius archiepiscopi sequenti nocte se recepit, et post cœnam sollicitus cœpit contristari de casu et angustia domini sui. Plurima itaque parte noctis transacta, volenti quiescere, "Vade," inquit puero, "et claude ulterius ostium aulæ, ut securius dormiamus." Veniens autem illuc puer accenso lumine, aperto ostio, vidit archiepiscopum in angulo sedere et solum: quo viso territus aufugit, putans se fantasma vidisse. Eo suggesto, clericus ille nullatenus voluit fidem adhibere, donec in sua persona verum probaret. Et veniens sicut dictum est, sic et invenit. Convocatis igitur ad se archiepiscopus quibusdam de fratribus ecclesiæ Cantuariensis exposuit iis quid sibi acciderit, et quod nondum fuerit voluntas Dei ut recederet.

§. 6. Recreatus igitur breviori cœna quievit: mane autem facto irruerunt ministeriales regis ut archiepiscopo fugiente confiscarent omnia; sed audita et visa ejus præsentia confusi siluerunt.

§. 7. Proinde aggravat rex manum suam in archiepiscopum, eum citari faciens peremptorie, ut die sta-

tuto regi responderet de his, quæ sibi fuerint objecta.

§. 8. Adveniente termino veniunt et vocati; facta quoque concione apud Northamptonam dominus noster trahitur in causam. Seorsum itaque in conclavi sedentibus domino Cantuariensi cum coepiscopis suis, ex edicto regis seris objectis, ne pateret exitus, propositum est ex parte regia adversus dominum Cantuariensem, quod quum haberet vacantes episcopatus, abbatias et multos reditus domini regis per annos plurimos in manu sua, nullam ei super his reddidit rationem, quam modo sibi rex requirit exhiberi. "Super his," inquit Cantuariensis, "prudentiores volumus consulere, et de consulto respondere." Dum igitur medium silentium tenerent ad invicem, domino Cantuariensi id requirente, Gilbertus Londoniensis episcopus, decanus utique Cantuariensis ecclesiæ et idcirco post Cantuariensem in consilio primus: "Si, pater" inquit "recolis unde te dominus rex sustulerit, quid tibi contulerit, considerata temporum malitia, quam ruinam Catholicæ ecclesiæ et nobis omnibus paraveris, si in his regi resistere volueris: non solum archiepiscopatui Cantuariensi, sed in decuplo, si tanti fuisset, cedere deberes: et forsitan, si hanc in te rex viderit humilitatem, te in universum restituet." "Satis," inquit Cantuariensis, "innotuit quid consulto responderis."

§. 9. Deinde Henricus Wintoniensis episcopus subintulit: "Hæc" ait "forma consilii Catholicæ ecclesiæ penitus perniciosa nos omnes obligat et confundit. Quod si archiepiscopus noster et totius Angliæ primas nobis id reliquerit exemplum, ut ad nutum et comminationem principis auctoritati et curæ animarum sibi commissæ quisque episcopus debeat cedere, quis erit de cætero status ecclesiæ, nisi ut

nulla agantur de jure sed omnia confundantur pro libitu, et sic erit sacerdos sicut et populus?" Hilarius itaque Cicestrensis episcopus, nam et ipse gloriosus in verbis, subjunxit: "Nisi" inquit "temporis instantia et Catholicæ ecclesiæ perturbatio aliud exigerent, standum utique esset verbi sententiæ: verum ubi nutat canonum auctoritas, plurimum subtrahendum est severitati, ut in eo proficiat dispensatio, quod posset destruere severa correctio. Censeo igitur cedendum regiæ voluntati, sed ad tempus, ne præpropere procedamus id statuere, unde sequatur durior retractatio." Nec sine rubore episcopus deinde Lincolniensis Robertus, simplex quidem homo et minus discretus, "Patet" inquit "vitam hominis istius et sanguinem quæri, et necessario alterum horum erit, aut archiepiscopatui aut vitæ cedendum. Quis ergo fructus de archiepiscopatu proveniet, si proinde vitæ cesserit? nec id video." Exoniensis autem episcopus Bartholomæus ait: "Palam est quoniam dies mali sunt, et si possimus sub dissimulationis umbra hujus tempestatis impetum pertransire illæsi, id præcipue procurandum est, sed nec ad id de facili perveniendum, nisi subtrahatur plurimum severitati: temporis instantia id requirit, maxime quum non sit generalis sed personalis hæc persequutio: satius est igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam ecclesiam inevitabili discrimini exponere." Wigorniensis episcopus Rogerius requisitus et ipse quid inde sentiret, ita temperavit responsum, ut etiam negando palam faceret quid animi haberet. "Nullum" ait "in hac parte dabo consilium, quia si dixero a Deo susceptam animarum curam ad regiam voluntatem et comminationem oportere relinqui, contra conscientiam meam et in capitis mei condemnationem loqueretur os meum: si sentiam regi resis-

tendum, ecce qui sui sunt, audiunt, per quos id ipsum innotescet regi, statimque ejiciar extra synagogam, et erit sors mea de cætero cum publicis hostibus, et condemnatis: idcirco nec hoc dico, nec illud consulo."

§. 10. His ita gestis sederunt aliquamdiu sub silentio: nec erat qui amplius his aliquid adjiceret. Et arte quæsita ut pateret eis exitus, inclusi enim erant, "Volo" inquit dominus Cantuariensis, "loqui cum duobus comitibus, qui cum rege sunt;" quos et nominavit. Vocati illi apertis ostiis introierunt properanter, credentes aliquid audire, quod regiam satiaret voluntatem. Adstantibus his ait archiepiscopus: "Super his, de quibus nos dominus rex convenit, contulimus. Et quia non habemus ad præsens eos, quibus res ipsa magis innotuit, ideo usque in crastinum petimus inducias, tunc responsuri, sicut Deus nobis inspiraverit." Ad hæc regi deferenda missi sunt Londoniensis et Roffensis episcopi. Londoniensis autem sub vulpe latens injunctum sibi pervertit negotium, dicens regi archiepiscopum apud eum postulare inducias ad præparanda instrumenta, quasi statuto die rationem redditurus super objectis, ut sic magis obligaretur archiepiscopus ad exequutionem regiæ voluntatis. Directi sunt igitur duo comites ad archiepiscopum postulatas ex parte regis deferentes: si tamen ratum haberet, quod ex parte sua per episcopos fuerat regi suggestum. Quo audito ait archiepiscopus se id in mandatis non dedisse, neque id, quod regi suggestum fuerat, se ratum habere; sed die sequenti, Deo auctore, se venturum et sicut datum fuerit desuper, responsurum. Erubuit ergo Londoniensis, dum videret se incidisse in laqueum, quem contexuit ad patrem suum decipiendum. Soluto itaque concilio ea die discesserunt ab invicem.

Multitudo vero militum, et aliorum qui cum domino Cantuariensi illuc convenerant, regio metu perterrita secessit in partem, et amplius cum eo non stetit. Quo comperto circuiri sepes et vicos, et ad se vocari pauperes, claudos, et debiles, dicens per talem militiam celeriorem posse provenire victoriam, quam per eos qui tempore tentationis turpius recesserunt. Impleta est igitur domus ejus discumbentibus, et peracta dies illa cum lætitia in Domino, nulla mentione palam habita de perturbatione pristina.

§. 11. Sequenti vero die, summo diluculo, percussus est dominus noster passione Iliaca, nam et ea multoties vexabatur, eatenus quod non potuit se de lecto erigere. Unde longiori mora interposita, ut crederetur ab invidis ad curiam regis nolle descendere: missi sunt qui eum citarent acrius ad respondendum. "Dum," inquit dominus Cantuariensis, "quieverit ista passio, crastino die, Deo auctore, apparebo." Transeunte vero die illa et nocturnis vigiliis cum summa devotione demum peractis, mane consurgens ad missarum solennia, sacris pro more indutus vestibus et per beati martyris Stephani merita divinum sibi invocans auxilium, introitum missæ jussit inchoari: Etenim sederunt principes, etc. totumque officium cum ad id pertinentibus complevit devotius, ministralibus regis, qui ibi aderant, id tacite considerantibus, quibus visum est rem ipsam aliquid portendere. Is siquidem annus centesimus erat et ea dies secundum annorum curricula qua Normanni Angliam intraverunt. Expleto itaque mysterio, amoto ab humeris pallio cum infula, cæteris indutus vestibus sacris, cappa clericali superinjecta, processit ad regis curiam. Intraturus cameram regis, ibi enim rex præstolabatur ad ostium ipsum, crucem bajulat propria manu, sequentibus episcopis et id aliter quam decuit interpre-

tantibus. Occurrit autem Robertus Herefordiensis, "Pater" inquiens "sustine, ut ego vice capellani crucem deferam ante præsentiam vestram: sic enim condecet." Archiepiscopus ait: "Justius est me ipsam deferre, sub cujus protectione tutus maneo, et ejus viso vexillo non est mihi dubitandum, sub quo principe militem." Londoniensis ad hæc: "Si viderit rex te armatum intrare, gladium suum fortiorem exeret in caput tuum; et tunc videbis, quid proderunt tibi arma tua." "Hæc" inquit archiepiscopus "Deo committimus." Et Londoniensis: "Stultus hactenus fuisti, et ab hac stultitia, ut video, de cætero non recedes:" et processum est. Audiens autem rex archiepiscopum armatum venire, oblito vel deposito gladio illo de quo dixerat Londoniensis, citius secedit in conclavem ulteriorem; sedente hic seorsim archiepiscopo solo cum suis et paucis, episcopis ex adverso et loco et animo adunatis.

§. 12. Denique vocati sunt episcopi ad regis consilium Cantuariensi sub jugulo relicto. Protrahitur tempus dum quæritur innocentis damnatio. Cantuariensis vero firma facie induit constantiam. Exiens Rogerius Eboracensis archiepiscopus ait clericis suis quos ibi invenit, erant enim ibi Magister Robertus Grandis cognomine et Osbertus de Arundel: "Recedamus hinc: non oportet nos videre quæ hic habent fieri cito de Cantuariensi." Magister Robertus ad hæc, "Non" inquit "hinc recedam: donec videro quid Dei voluntas super his judicaverit: si pro Deo et ejus justitia dimicaverit is usque ad sanguinem, pulcrius vel melius vitam finire non poterit." Recedente itaque Eboracensi archiepiscopo a camera regis, veniens Bartholomæus Exoniensis episcopus procidit ad pedes domini Cantuariensis et ait: "Pater mi, miserere tui; miserere et nostri: omnes enim hodie

perimus odio capitis tui: exiit namque edictum a rege, ut qui amplius cum Cantuariensi staret, publicus hostis judicetur in capite puniendus." Dictum est etiam quod Jocelinus Saresberiensis episcopus et Willelmus Norwicensis episcopus, qui adhuc restiterunt, traherentur statim ad supplicium in membris mutilandi: qui et ipsi pro salute sua Cantuariensem rogabant. Inspiciens igitur Cantuariensis in Exoniensem episcopum, "Fuge hinc" ait "quia non sapis ea quæ Dei sunt." Exierunt denique a consilio regis omnes simul episcopi cum tumultu ad Cantuariensem. Quorum unus eloquens, Hilarius Cicestrensis episcopus, prorumpens in vocem ait: "Quondam noster fuisti archiepiscopus, et tenebamur tibi obedire: sed quia domino regi jurasti fidelitatem, hoc est vitam, membra, terrenam dignitatem sibi per te salvam fore, et consuetudines, quas ipse repetit conservari, et tu niteris eas destruere, præcipue quum spectent ad terrenam ejus dignitatem et honorem, idcirco te reum perjurii dicimus, et perjuro archiepiscopo de cætero non habemus necesse obedire. Nos itaque et nostra sub domini papæ protectione ponentes, te ad ejus præsentiam appellamus super his responsurum:" et diem statuit. "Audio" inquit archiepiscopus. Subtrahentes se episcopi seorsim sedere ex adverso, diutius in summo silentio. Tandem a rege processerunt comites, barones, et plurima turba ad archiepiscopum, quorum primus Robertus comes Leicestriæ ait: "Mandat tibi rex, ut venias redditurus rationes super objectis, sicut heri promisisti te facturum: alioquin audi judicium tuum." "Judicium?" inquit archiepiscopus: et surrexit dicens: "Imo fili comes, et tu prius audi. Non te latet, fili, quam familiaris et quam fidelis domino regi secundum statum hujus mundi fuerim.

Cujus rei gratia placuit ei, ut promoverer in archiepiscopum Cantuariensis ecclesiæ, Deus scit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea, et magis pro suo, quam pro Dei amore acquievi. Id satis hodie palam est, dum Deus et se mihi subtrahit, et ipsum regem. Veruntamen in mea promotione, dum electio fieret, præsente Henrico, regis filio et herede, cui et hoc ipsum mandatum fuit, quæsitum est: qualem me redderent Cantuariensi ecclesiæ? et responsum est: Liberum et quietum ab omni nexu curiali. Sic igitur liber et absolutus super his, a quibus sum liberatus, nec teneor nec volo de cætero respondere." Comes inquit: "Et hoc aliter se habet, quam Londoniensis regi suggesserat." Adjecit archiepiscopus: "Adhuc, fili comes, id attende: quanto dignior est anima quam corpus, tanto magis Deo et mihi teneris obedire, quam terreno regi. Nec lex nec ratio permittit, ut filii patrem judicent vel condemnent. Unde regis, et tuum, et aliorum declino judicium, sub Deo a solo domino papa judicandus, cujus coram vobis omnibus præsentiam appello, ecclesia Cantuariensi, ordine et dignitate mea, cum ad hæc pertinentibus, sub Dei et sua protectione positis. Nihilominus vos, fratres et coepiscopi mei, quia magis homini quam Deo obeditis, ad domini papæ audientiam et judicium voco: et sic catholicæ ecclesiæ et apostolicæ sedis auctoritate munitus hinc recedo."

§. 13. Abeuntem illum prosequuntur curiales et invidi contumeliis et injuriis, traditorem illum et perjurum acclamantes. Ei autem venienti ad ulteriorem portam, clausa est janua, nec potuit exire, nullo ibi invento custode. Et dum res ageretur in metu et dubio, nutu Dei contigit claves plurimas in fasciculo

a muro pendere, quas arripiens familiaris quidam archiepiscopi, unam post alteram attentavit, donec aperiret januam.

§. 14. Exeuntibus illis occurrit multitudo morbo regio laborantium pauperum et infirmorum, acclamantium et dicentium: "Benedictus Deus, qui eripuit et salvum fecit servum suum a facie inimicorum suorum." Credebatur enim jam fuisse extinctus. Præcedente igitur et subsequente turba pauperum, cum clero et populo, in gaudio et lætitia perducitur ad hospitium. Videns autem exultationem plebis sequentibus se dixit: "Quam gloriosa processio nos conducit a facie tribulantis: sinite pauperes Christi, et nostræ tribulationis participes, omnes intrare nobiscum, ut epulemur in Domino ad invicem." Et impleta sunt domus et atria circumquaque discumbentium.

§. 15. Inter epulas accesserunt Londoniensis et Cicestrensis episcopi, ad mensam, dicentes se viam pacis invenisse. Requirente archiepiscopo sub quali forma, inquiunt: "Quæstio pecuniaria agitur inter te et regem. Si igitur nomine pignoris duo maneria vestra, Otford et Muncheham, regi assignaveris ad tempus, credimus quod inde pacatus et maneria resignabit, et pecuniam remittet, et gratiam suam tibi citius restituet." Ad hæc archiepiscopus: "Heccham manerium fuit quondam Cantuariensis ecclesiæ, ut accepi, quod rex modo tenet in dominio; et licet ad ejus restitutionem Cantuariensi ecclesiæ competit rei vendicatio, tamen id fieri his temporibus omnino non spero: nihilominus antequam vel cujuslibet turbationis sedandæ, vel recuperandæ regiæ gratiæ causa, antiquo juri, quod in illo manerio Cantuariensis ecclesia habere dicitur, renunciarem: cuilibet periculo vel discrimini caput istud opponerem:"

et caput tetigit. Indignantes ergo episcopi regressi sunt, hæc regi renunciantes: et accensa est in his regis indignatio.

§. 16. Missi sunt etiam duo episcopi ad regem petere salvum conductum domino Cantuariensi in redeundo ad ecclesiam suam. Ait rex se in crastino familiares suos super hoc consulturum, et sic ex consulto responsurum. Intelligens itaque Cantuariensis moram sibi periculosam esse, et per eam sibi parari insidias, cœpit cogitare de fuga, jussitque in ecclesia sancti Andreæ parari sibi lectum inter duo altaria. Quo accedens cum paucis, prostratus cœpit psallere septem psalmos pœnitentiales cum litania, et singulorum sanctorum nomina pronuncians singulas fecit genuflexiones. Quo completo, proinde fatigatus strato se projecit, capessendæ quietis simulans occasionem.

§. 17. Deinde secreto se subtrahens et per posticum exiens, uno familiari et fideli comitatus socio, disparuit. Mane autem facto subitus rumor et sinister de clandestina archipræsulis fuga hos, qui ei adhæserant invadens, omnes compulit latitando sibi consulere. Veruntamen publico edicto denuntiatum est neminem in Cantuariensem manus injicere. Dum igitur ista turbatio circumquaque discurreret, Cantuariensis aliquando delituit, tandem Estriam veniens, est enim manerium prioratus Cantuariensis ecclesiæ, ibi per aliquot dies moram fecit in conclavi.

Ubi facto in pariete foramine, fuit enim prope ecclesiam, audivit missarum solennia cum plebe id ignorante, presbytero etiam sacramenti perceptione perfruente. Quidam autem clericus hujus rei conscius osculum pacis ad archiepiscopum deferebat: recedenti quoque post servitium populo nec id scienti

episcopalem devotius pontifex impertivit benedictionem.

§. 18. Demum vero procurato transitu cum angustia sæpius huc illucque depulsus vix tandem in summo dispendio Flandriæ appulit. Pedes igitur, quia sic oportuit, et indutus veste alba et monachili cappa super scapulas posita, in tempestate, pluvia et luto, non ex solito, iter peragit, et dum pertransiret obiter accidit juniores stare et eorum aliquem accipitrem tenere in manu. Visaque ave Cantuariensis eo intendit, memor pristinæ conditionis et oblitus exilii. Quo viso inquit unus: " Ni fallor, ecce hic est Cantuariensis archiepiscopus." Alter ait, " Fatuus es; quid opus est Cantuariensi archiepiscopo ut sic incedat?" Expavit Cantuariensis timens detegi, et forte timor ille hujus vanitatis culpam ipso tempore potuit diluere.

§. 19. Veniens autem usque Clarum Mariscum oppido fatigatus quievit. Deinceps paulisper procedens hospitatus est apud cellulam quandam beati Bertini prope ipsam abbatiam: ubi occurrerunt ei quidam familiares, qui jam exierant de Anglia, et eum inde deducentes navigando, erat enim illis iter per aquam, usque ad sanctum Bertinum properabant. In eundo vero ait quidam: " Domine, fatigatus es ex itinere et venturi sumus hodie ad eximiæ humanitatis viros qui plurimum congratulabuntur tibi in Domino quod illæsus evasisti: fac igitur caritatem iis, ut in adventu tuo hodie comedant pinguia." " Quarta," inquit dominus Cantuariensis, " est feria et oportet nos hodie a talibus abstinere:" et subintulit alter: " Domine, forsitan non abundant piscibus et oportebit nos eis condescendere." " Domini est," inquit Cantuariensis, " id providere." Inter loquendum igitur ad nutum Dei exiliens de aqua

grandis piscis projecit se cum impetu in gremium viri Dei, piscis inquam quam Brenham vocant; et factus est eis transitus ille jucundus in laude Dei. Ductus itaque ad sanctum Bertinum et illic comiter exceptus duxit ibidem suos expectare. Interim rerum statum exagitabat horrida perturbatio unoquoque sibimet consulente, et ad regis voluntatem quærente occasiones quomodo Christum Domini perderent. Directi sunt igitur ad dominum papam a regis latere Eboracensis archiepiscopus, Londoniensis, Cicestrensis, Exoniensis, Wigorniensis, Luxoviensis, episcopi, et cum iis comitum et baronum multitudo copiosa in magno apparatu, in donis et muneribus, quibus pro viribus judicium perverterent et sapientum oculos excæcarent. Hoc siquidem modo credebant curiam Romanam in hac parte quandoque vacillantem inclinari posse ad id quod quærebant. Dederant enim quidam pontifices contra Cantuariensem hoc consilium. Sane in eorum adventu hinc timor publicæ perturbationis quæ ex ira regis posset oriri, inde spes quæstus quam plures cardinalium nutare compellit, et facta est inter eos dissensio, dum diceretur ab his Cantuariensis ecclesiasticæ libertatis defensor, et idcirco justam fovere causam: ab illis pacis et unitatis perturbator, et ideo ejus præsumptionis impetum potius refrenandum quam fovendum. Eo usque etiam invaluit inimicorum suggestio, quod nuntii domini Cantuariensis, præmissi enim erant eximiæ virtutis et sententiæ viri, nec promeruerunt a cardinalibus vel in osculo recipi. Angustiantur et illi videntes causam domini sui imminere discrimini.

§. 20. In crastino tamen sedente domino papa pro tribunali, facto consessu cardinalium, advocata concione, adsunt etiam nuncii Cantuariensis, ut vel finem viderent. Consurgentibus igitur ex adverso nunciis

regis, primus, et cæterorum signifer, in hunc modum inchoat Londoniensis: "Pater," inquit, "ad vos spectat catholicæ ecclesiæ cura et sollicitudo, ut qui sapiunt per vestram foveantur providentiam ad exemplum morum, et qui desipiunt apostolica auctoritate corripiantur et corrigantur, ut sapiant. Sed apud vestram sapientiam non creditur sapere, qui in sua sapientia confidens, et fratrum concordiam, et ecclesiæ pacem, regisque devotionem perturbare contendit. Nuper siquidem in Anglia orta est dissensio inter regnum et sacerdotium ex levi et minus utili occasione, quæ facilius potuisset extingui, si adhibita ei fuisset moderata curatio. Verum quia dominus Cantuariensis suo et singulari in hac parte, et non nostro usus consilio, acrius æquo institit, non considerata temporis malitia, quod vel quale dispendium ex tali impetu posset provenire; et sibi et fratribus suis contexit laqueos. Et si ei in proposito suo noster favisset assensus, jam res ipsa ad deteriorem calculum devenisset. Verum quia nostram conniventiam, sicut nec debuit, ad id quo tendebat, habere non potuit, visus est in dominum regem, et nos, immo in totum regnum, temeritatis suæ culpam retorquere. Quocirca ad decolorandam mutuæ fraternitatis infamiam, vim nemine inferente, vel minas intentante, fugam inivit, sicut scriptum est: Fugit impius nemine persequente." Ad hæc dominus papa "Parce" inquit "frater." Et Londoniensis: "Domine, parcam ei?" Et dominus papa: "Non dico, frater, quod parcas ei, sed tibi." Ad hanc igitur apostolicam vocem et tubam sensus Londoniensis infatuatus est a Domino, ita demum quod amplius mutire non potuit. Excepit illum proinde sermone facundus Hilarius Cicestrensis episcopus, magis de sua confidens eloquentia, quam de justitia et veritate:

quod ex post facto innotuit. " Pater et domine" inquit " interest beatitudinis vestræ, quod perperam actum est in perniciem universitatis, ad pacis et concordiæ debitum statum citius revocare, ne unius hominis immoderata præsumptio multorum stragem et catholicæ ecclesiæ scissuram possit procreare. Id parum attendit dominus Cantuariensis, dum relicto maturiori consilio se solum consuluit, ut sic sibi et suis, et regi et regno, populo et clero graviores labores procrearet et angustias. Et certe virum tantæ auctoritatis id non decuit, nec oportuit, nec aliquando oportuebat."—[Ita grammatizabat Hilarius Cicestrensis dicendo: Oportuebat.]—" Insuper suos, si saperent, non oportuebat sibi in talibus præbuisse assensum." Audito igitur, qualiter facundus ille grammaticæ prosiliret de portu in portum, soluti sunt in risum universi. Inter quos unus prorumpens in vocem inquit: " Male tandem venisti ad portum." In quo verbo episcopum illum ita infatuavit Dominus, quod de cætero factus est mutus et elinguis.

§. 21. Eboracensis autem, priorum ruinam attendens, animi impetum studuit temperare. " Pater" inquit " mores Cantuariensis et studia nemini innotuere plusquam mihi. Et id animi ejus novi propositum ab initio, ut quod semel arripuerit ex sententia, ab eo de facili non possit avelli. Quare facilius credi oportet ipsum in hanc obstinationem de sua levitate de more incidisse. Et aliam non video viam ad ejus correctionem, nisi ut vestra discretio ad id efficiendum manum apponat graviorem. Intelligenti satis dictum puto."

§. 22. Episcopus Exoniensis subjunxit: " Pater, non oportet multum in his immorari. Causa ista in Cantuariensis absentia non habet terminari. Petimus

igitur legatos, qui inter dominum regem et Cantuariensem possint causam istam audire, et auditam decidere." Et subticuit; nec post eum aliquis episcoporum amplius addidit. Id autem videns comes de Arundel, stabat enim in ordine suo cum multitudine militum, postulat audientiam. Et facto silentio inquit: "Domine, quod loquuti fuerunt episcopi, nos illiterati penitus ignoramus. Ideo oportet nos edicere, quomodo possumus, ad quod sumus missi: non ad hoc utique ut contendamus, vel cuiquam faciamus contumelias, in conspectu maxime tanti viri cujus nutui et auctoritati se de jure totus inclinat mundus, sed ad hoc proculdubio venimus, ut domini regis nostri devotionem et amorem, quem circa vos gerere consuevit, et adhuc gerit, in præsentia vestra et totius Romanæ ecclesiæ vobis præsentemus. Per quos, inquam? Per majores et nobiliores, quos habere potuit in omnibus terris sibi subjectis, hoc est, per archiepiscopos, episcopos, comites, et barones. His superiores in sua potestate non invenit: et si invenisset, utique destinasset ob reverentiam vestram, et sanctæ Romanæ ecclesiæ. His adjicimus, quod paternitas vestra satis experta est in novitate suæ promotionis, domini regis fidelitatem et devotionem, dum se ipsum, suos, et sua omnia vestræ penitus exposuit voluntati: et pro certo sub catholicæ fidei unitate, quam habes in Christo regere, ut credimus, fidelior eo non est, vel Deo devotior, seu ad eam, ad quam assumptus est, pacis conservationem moderatior. Nihilominus et dominus Cantuariensis archiepiscopus in suo gradu et ordine æque instructus, in his, quæ ad eum pertinent, providus et discretus, licet ut quibusdam visum est aliquando nimis acutus. Et nisi ista, quæ nunc est, inter dominum regem et dominum archiepiscopum esset dissensio, regnum et

sacerdotium mutuo congauderent ad invicem paci et concordiæ sub principe bono, et pastore optimo. Est igitur hæc nostra supplicatio, ut ad tollendam istam dissensionem, et ad pacis et amoris reformationem velit vestra gratia invigilare attentius." Hæc itaque comes eleganter, sed in sua lingua proposuit, ita quod communiter ab omnibus ejus plurimum commendaretur modesta discretio.

§. 23. His etiam dominus papa invigilanter intendens respondit: "Scimus, fili comes, et memoriter recolimus ex quanta devotione rex Angliæ plurima et largiora nobis contulerit beneficia, cui data opportunitate, quantum cum Deo poterimus in desiderio animæ habemus pro meritis respondere; sed quia legatos postulastis, habebitis et legatos." Osculato pede domini papæ proinde recesserunt credentes se obtinuisse in causa, eo quidem quod spem sibi dabant cardinales posse corrumpi; ideo ex consulto rediit Londoniensis inquirens a domino papa in qua potestate venirent cardinales. "In debita" inquit dominus papa. "Immo" ait dominus Londoniensis "id petimus ut possint causam decidere, appellatione remota." "Hæc est" inquit dominus papa "gloria mea, quam alteri non dabo; et certe, quum judicandus fuerit, a nobis judicabitur, quia nulla permittit ratio, ut eum in Angliam remittamus ab adversariis et inter inimicos judicandum."

Hæc audiens pars adversa, frustrata spe quam acceperat, recessit indignans quid receperit in responsis domino regi renunciatura.

§. 24. His ita gestis Senonis, ibi enim dominus papa fuit, et illis redeuntibus, dominus Cantuariensis cum suis accessit ad curiam, tepide quidem exceptus a cardinalibus, quorum nares odor lucri quæstus causa infecerat, ad domini papæ tamen præsentiam est in-

tromissus, [qui venientem ad se paterna suscepit benignitate, super vexatione ipsius multimoda, et peregrinatione tam periculosa et dura paterne compatiens.] Dum hæc et illa verbo tenus ibi agerentur, demum recepit in mandatis, crastino mane exilii sui causas coram fratribus exponere. Sequenti ergo die demandatur sui præsentiam coram domino papa exhibere, et dum quæreretur inter sodales, quis eorum causam hanc exponeret, singulis sese excusantibus, verbi pondus apud archiepiscopum resedit. Doctus igitur a Deo, et per se impremeditatus, dum primus a domino papa sederet, et propter reverentiam vellet assurgere, jussus residendo causam edisserere, sic incepit: "Licet non multum sapientes, nec tamen usque adeo sumus fatui, ut regem Angliæ, suos et sua, pro nihilo relinqueremus: nam si vellemus suæ per omnia placere voluntati, in sua potestate vel regno non esset quis, qui nobis non obediret pro libito, et dum sub hac conditione ei militavimus, quid fuit quod nobis non successit ad votum? Ex quo vero aliam ingressi sumus viam, et facti sumus memores professionis et obedientiæ, quam pro Deo suscepimus, quem ad nos habuit, tepuit profecto prior affectus. Adhuc autem si ab isto proposito vellemus resilire, ad ejus recuperandam gratiam nullius personæ egeremus interventu. Verum quia Cantuariensis ecclesia sol solet esse occidentis, et in nostris temporibus obfuscata est claritas, quodlibet tormentum, sed et mille mortis genera, si tot occurrerent, libentius exciperemus in Domino, quam sustineremus sub dissimulatione his diebus mala, quæ patitur. Porro ne videar curiose vel obtentu vanæ gloriæ hæc inchoasse, expedit ut oculata fide constet de affectu." Et producens scriptum, in quo conceptæ fuerunt consuetudines illæ, de quibus contendebatur, cum

lacrymis inquit; " Ecce quæ statuit rex Angliæ contra libertatem ecclesiæ catholicæ: si hæc licet dissimulare sine dispendio animæ, vos videritis."

§. 25. Quibus perlectis moti sunt omnes usque ad lachrymas. Nec ii se continere poterant, qui prius pro viribus adversabantur, communi voce Deum laudantes, dum vel unum sibi reservarit, qui pro ecclesia Dei in illa tempestate ausus fuit ex adverso ascendere. Et qui ante videbantur super hac causa varie disceptare, jam in unam convenere sententiam, in persona Cantuariensis archiepiscopi universali ecclesiæ succurrendum.

§. 26. Postera vero die in secretiori thalamo cum domino papa cardinalibus residentibus, adfuit et dominus Cantuariensis, hæc inquiens: " Patres mei et domini, mentiri nemini licet alicubi, nedum coram Deo et vestri presentia, unde volens sed et gemens fateor, quod has Anglicanæ ecclesiæ molestias mea miserabilis culpa suscitavit. Ascendi in ovile Christi, sed non per ipsum ostium, velut quem non canonica vocavit electio, sed terror publicæ potestatis intrusit. Et licet hoc onus susceperim invitus, tamen ad hoc me induxit humana, et non divina voluntas. Quid igitur mirum, si mihi cessit in contrarium? Verum si ad regis comminationem, ut coepiscopi mei persuasere instantius, renunciassem episcopalis auctoritatis mihi indulto privilegio, ad principum votum et voluntatem Catholicæ ecclesiæ perniciosum relinqueretur exemplum. Distuli igitur usque ad vestri præsentiam. Nunc autem recognoscens ingressum meum minus canonicum, et timens proinde exitum mihi provenire deteriorem, videns etiam vires meas oneri impares, ne gregi inveniar præesse ad ruinam, cui datus sum qualitercunque in pastorem, in manu tua, pater, archiepiscopatum Cantuariensem resigno."

Et flevit cum singultu, sed et dominum papam et omnes qui aderant flere compulit.

§. 27. Immo et hæc audiens quis poterit se continere a fletu? Seorsum igitur archiepiscopo sedente cum suis in hoc verbo scandalizatis, nimirum qui jam cœperant desperare, dominus papa super his cum cardinalibus cœpit conferre. Hinc inde varia et diversa est orta sententia. His visum est oblata occasione regis iram sedari posse facilius, dum in alia persona ecclesiæ Cantuariensi consuleretur, et Cantuariensi archiepiscopo posset alias competentius provideri. Hi siquidem erant ex Pharisæis. Aliis autem qui apertos habebant oculos visum est in diversum; quia si is qui pro tuenda ecclesiæ libertate summo periculo et discrimini, non solum divitias et gloriam, dignitatem et auctoritatem, sed et vitam exposuit, ad regis libitum deberet suo jure privari: sicut forma fieret aliis in consimili causa regibus resistendi, si ei sua justitia servaretur illæsa. Sic eo cadente caderent universi episcopi, ut nullis futuris temporibus auderet quis obviare principis voluntati: et sic vacillabit status catholicæ ecclesiæ, et Romani pontificis deperibit auctoritas. "Expedit igitur" inquiunt "hunc restitui etiam invitum, et ei, qui pro nobis omnibus dimicat, omnimode est succurrendum." Complacuit omnibus hæc sententia, præterquam Pharisæis.

§. 28. Vocato igitur Cantuariensi cum suis, dominus papa hæc ait ex sententia: "Nunc demum, frater, nobis liquet, quem habuisti et habes zelum pro domo Domini, quam sincera conscientia te ipsum statuisti murum ex adverso. De tuo ingressu quum puram feceris confessionem, resignatione facta, qua potuit et debuit dilui culpa delicti, jam secure de novo poteris de nostra manu pontificalis officii curam

recipere, dum te in integrum ducimus restituendum. Et merito, quem multiplici genere tentationis virum probatum novimus, providum et discretum, Deo et hominibus carum, nobis et sanctæ Romanæ ecclesiæ per omnia fidelem. Et sicut nostræ persequutionis factus es particeps et consors individuus, ita tibi, Deo auctore, in nullo deesse poterimus, quamdiu in hoc corpore vitalis duraverit spiritus. Verum hactenus deliciis affluens, ut de cætero discas esse, quod debes, pauperum consolator, nec id doceri poteris, nisi docente religionis matre, ipsa paupertate, pauperibus Christi te duximus commendandum. Huic, inquam, abbati Pontiniacensi," (erat enim ibi præsens ex condicto,) " et suis fratribus educandum; non, splendide, sed simpliciter, ut decet exulem, et Christi athletam, inter quos cum paucis et necessariis, reliquis sociis per amicos divisis, oportet te ad tempus conversari, donec adspiraverit dies consolationis, et tempus pacis desuper ad nos descenderit. Interim autem forti animo esto, et his qui pacem perturbant, resiste viriliter."

§. 29. Accepta itaque benedictione dominus Cantuariensis cum paucis familiaribus, cæteris, ut dictum est, alias destinatis, Pontiniacum ingressus, judicavit se non condigne curam pastoralem de manu apostolica accepisse, nisi etiam et habitum religionis reciperet: nimirum qui in episcopali sede primogenitos filios suos monachos haberet regere, et a prima fundatione Cantuariensis ecclesiæ ipsius pastores et episcopos didicerit fere omnes monachos fuisse, nec secundum veterum historias aliquam regni scissuram vel translationem accidisse, nisi dum quis alterius professionis Cantuariensis ecclesiæ administrationi præfuerit. Missis igitur proinde nunciis, remisit ei dominus papa habitum monachalem, quem ipse

benedixit, de laneo utique panno grosso et crudo. Unde et nunciis injunxit dicens: "Dicite domino Cantuariensi, quod habitum ei misimus, qualem habuimus, non qualem vellemus." Pontiniacensis vero abbas cum paucis dum beatum Thomam illo indueret habitu seorsim et secreto, adstans etiam ibidem quidam familiaris, is utique qui pridie illud problema proposuit apud Clarendonam, scilicet, Quid virtutis sibi retinuit, qui conscientiam perdidit et famam? dum vidit in ipso habitu capucium minoris quantitatis, quam ut toti congrueret, "Fuit tamen id serio factum, utrum" ait "regulariter, nescio. Liquet tamen dominum papam minus congrue adunasse cucullæ capucium." Subridens autem Cantuariensis "Provide" inquit "ne et tu possis iterato mihi illudere, sicut fecisti pridie." Et ille: "Ubi vel quando" ait "domine?" Et archiepiscopus inquit "Nudiustertius, dum sacris vestibus induerer ad missarum solemnia, et zona præcinctus viderer suffarcinatus, requisivisti: Unde posteriora mea inflata fuissent? Si igitur a scapulis dependens capucium majus etiam ibi prætenderet formam inflationis, nihilominus posses deridere gibbosum. Idcirco cautius mihi est contra talium insultationes provisum." Utebatur revera archiepiscopus cilicio a nudicollo usque ad poplites clam ipsius etiam familiaribus: et dum cingeretur arctius, rigor cilicii se extendebat, et videbatur grossior, qui fuit macilentus, sed jucundus facie.

§. 30. Discurrentibus interim hinc inde nunciis ad pacis reformationem, tandem placuit utrobique dominum papam et regem statuto die et loco ad invicem convenire, ut per mutuum eorum colloquium via pacis posset facilius inveniri. Rex ait ad id se venturum, sed in archiepiscopi absentia: quia eo præsente de-

mandat nec domini papæ faciem se visurum. Domino papæ archiepiscopus significat nulla ratione regis uti colloquio sine sui præsentia, cui mores illius hominis noti fuissent: "Sed et citius poterit" ait "apostolica circumveniri religio ex varietate verborum regis, si non adsit sedulus interpres, qui regiæ mentis propositum ex ipsius animi possit latebris elicere: et si rex infirmiora domini papæ prænoverit, exitus viarum suarum obstruet offendiculis." Quo accepto, moderata responsione regi renuntiat dominus papa hoc inauditum a sæculis, Romanam ecclesiam ad alicujus principis nutum quemquam a suo conductu rejicere, maxime pro justitia exulantem: sed et id privilegii et auctoritatis esse indultum apostolicæ sedi, ut exulibus et oppressis subveniat, etiam contra principum iras, et violentos impetus malignorum. Indignantes igitur nuncii recesserunt, hæc regi nunciaturi. Dominus vero papa Romam reversurus iter ingreditur, quem prosequebatur archiepiscopus usque Bituricum. Ubi accepta licentia et benedictione regreditur Pontiniacum, amplius domini papæ faciem in carne ista non visurus.

§. 31. Hæc itaque prosequuti sumus historialiter a concilio de Clarendona usque domini papæ recessum de Francia, ad ea quæ interim facta sunt dilucidanda; quia epistolæ interea scriptæ non ita expresse rem gestam explicant. Subsequentes vero epistolæ singulæ suis locis ita sunt manifestæ usque ad exitum totius negotii, quod minus videantur egere historiali adminiculo, eo excepto quod factum est in regum colloquio, quando domini Cantuariensis causæ executio a domino papa Simoni priori de monte Dei et Bernardo de Corilo commissa est. Alias enim turbata est pacis reformatio, quia noluit Cantuariensis verbum hoc sub silentio 'salvo ordine meo' præterire,

aliquando quia noluit rex osculum dare Cantuariensi sub pacis fœdere: sicut per epistolas suis in locis ordinatas plenius innotescit. Ibi autem sic accidit. Suggestum fuit regi Angliæ dominum Cantuariensem suo se arbitrio omnino velle committere, ideoque gratius ejus præsentiam ibi acceptabat. Igitur multis utriusque regni ad id convenientibus ad pedes regis Angliæ procidit dominus Cantuariensis dicens, Totam causam, unde inter nos orta est dissensio, tuo committo arbitrio, honore Dei salvo. Audito hoc verbo rex statim excanduit inquiens regi Franciæ "Domine rex, attende his si placet; quicquid Cantuariensi isti displicuerit, dicet honori Dei esse contrarium, et sic sua et mea omnia sibi vendicabit. Sed ne videar honori Dei, vel sibi in aliquo velle resistere, hæc offero. Multi fuerunt reges in Anglia ante me majoris vel minoris auctoritatis, quam ego sum. Multi fuerunt ante eum archiepiscopi Cantuariæ, magni et sancti viri. Quod igitur antecessorum suorum major et sanctior fecit antecessorum meorum minimo, hoc mihi faciat et quiesco." Acclamabatur undique: "Satis rex se humiliat." Dum vero archiepiscopus aliquantulum subticuisset: rex Franciæ adjecit: "Domine archiepiscope, vis esse major sanctis viris vel melior Petro? Quid dubitas? Ecce pax præ foribus." Ad hæc archiepiscopus regi Franciæ ait: "Verum est, antecessores nostri multo me meliores fuerunt, et majores. Singuli etiam suis temporibus, etsi non omnia se adversus Deum extollentia, quædam tamen resecarunt. Et si omnia radicitus tunc extirpassent, quis nunc adversum nos ignem tentationis hujusmodi excitaret? Quo cum illis probati, digni inveniamur etiam cum illis laude et gloria. Multo melius nobis igitur Deo consulente actum est, ut sicut in eorum sorte et numero labora-

vimus, ita et illorum laboris et præmii simus participes. Nec si aliquis eorum forte tepuit vel excessit in aliquo, ejus in hoc teporis vel excessus exemplum sequi tenemur. Petrum etenim Christum negantem arguimus, sed Petrum usque in capitis sui periculum Neronis impetum arguentem omnibus modis commendamus. Sane quia Petrus ei consentire noluit in eo, quod et dissimulare sine animæ suæ periculo non potuit, idcirco inimicorum victor in carne occubuit. Ex talibus pressuris catholica surrexit et crevit ecclesia. Patres nostri passi sunt, quia noluerunt nomen Christi subticere, et ego, ut hominis gratia mihi restituatur, Christi honorem debeam supprimere? Absit, ait, absit." Insurrexerunt itaque in eum magnates utriusque regni, imputantes arrogantiæ archiepiscopi impedimentum pacis: uno inter alios comite palam protestante, "quia Cantuariensis archiepiscopus utriusque regni consilio et voluntati resistit, de cætero neutrius dignus erit auxilio, sed ejectum ab Anglia Francia non recipiat."

§. 32. Soluto colloquio non sine multorum murmure reditur ad propria, coexulibus Cantuariensibus in summa desperatione positis. Consueverat autem rex Franciæ post singula hujusmodi colloquia ad Cantuariensis hospitium descendere, consolationis obtentu et reverentiæ. Tunc autem eum nec per se nec per suos vel respexit. Tres igitur dietas in regis Franciæ comitatu ita transiit quod nec ad eum rex vel alius ex sua parte accessit, et quum in talibus negotiis dominus Cantuariensis solitus fuit a regia liberalitate procurari, post illud colloquium et per id quod diximus spatium exinde nihil omnino sibi fuit exhibitum. Aliquando enim in transeundo Senonum archiepiscopus: aliquando Pictaviensis episcopus, vel aliquis alius super ejus miseria afflictus

eum exhibuit ut mendicum, quod plurimum suos perterruit quasi jam omni humano auxilio destitutos.

§. 33. Tertia vero die, peracto illius itinere, dum sedente in hospitio super his confabularentur ad invicem et secum quærerent, quo possent divertere, dominus Cantuariensis jucundo vultu, quasi nihil adversitatis habens, et ad omnes fortunæ impetus invincibilis, moderato risu condolentibus allusit dicens: "Solus impetor, et me cedente non erit qui vos persequatur acrius, nec adeptis amicorum beneficiis, vos qui destituat amplius. Confortamini igitur, et nolite expavescere." "Tui" inquiunt "magis miseremur, dum nescimus quo possis divertere, vir tantæ auctoritatis, a summis et ultimis derelictus amicis." Archiepiscopus inquit: "Deo nostri curam committimus. Et ex quo utriusque regni nobis præcluditur aditus, nec ad Romanos latrones consolationis gratia quis consulit nos recurrere, quippe qui miserorum spolia et sine delectu diripiunt: alia est nobis via procedendum. Audivimus siquidem circa Ararim fluvium Burgundiæ usque ad partes provinciæ liberiores esse homines. Ad hos ego et unus mecum pedites ibimus, qui visa afflictione nostra forsitan nostri miserebuntur, victualia ministrantes ad tempus, donec nos visitaverat Deus. Potens est Deus et in ultimo miseriæ calculo suis adesse: et infideli deterior est, qui de Dei desperat misericordia." Et statim adfuit pro foribus Dei miseratio. Accurrit enim quidam serviens regis Franciæ, qui diceret: "Dominus rex vos ad curiam vocat." Ad hoc ait unus eorum: "Ut ejiciamur a regno." Archiepiscopus inquit: "Non es propheta, nec prophetæ filius, noli vaticinari sinistra."

§. 34. Venientes ergo invenerunt dominum regem cum tristi vultu sedentem, et non assurgentem pro

solito archiepiscopo. Quod factum est iis in principio triste præsagium. Considentibus illis et adhuc tepide vocatis, diutius facto silentio, rex inclinato capite, quasi dolens et invitus cogitaret ut eos de regno ejiceret, et illis id ipsum timentibus, obortis lacrymis prosiliens cum singultu projecit se ad pedes domini Cantuariensis, obstupentibus his qui aderant. Archiepiscopo vero se inclinante ad erigendum regem, vix tandem rex ad se reversus præ angustia ait: "Vere, domine mi pater Cantuariensis, tu solus vidisti." Et suspirans præ mœrore congeminat: "Vere, pater mi, tu solus vidisti: nos omnes cœci fuimus, qui contra Deum tibi dedimus consilium ut in causa tua, immo Dei, ad nutum hominis honorem Dei remitteres. Pœniteo, pater, et graviter pœniteo. Ignosce ergo, et ab hac culpa me miserum absolve. Sed et Deo et tibi me ipsum et regnum meum expono, et ab hac hora promitto, quod tibi vel tuis non deero, quamdiu Deo auctore vixero." Rege igitur absoluto, dataque ei benedictione, archiepiscopus Senonis regressus est cum suis in gaudio, ubi eum rex Franciæ regaliter exhibuit usque ad regressum ejus in Angliam.

§. 35. Quo audito rex Angliæ regi Franciæ demandat se mirari plurimum quomodo vel qua ratione de jure posset contra eum fovere archiepiscopum, quum in ipsius regis præsentia ipse se ita humiliarit, ad omnem paratus justitiam, nec per ipsum steterit, quominus Cantuariensis archiepiscopus pacem haberet, quam ipse arroganter et contumeliose rejecit. Quocirca ait regem Franciæ tali de cætero in suo regno non debere præstare subsidium, in sui fidelis ignominiam et ruborem. Ad hæc rex Franciæ inquit nunciis: "Ite regi vestro nunciantes, quod si rex Angliæ consuetudines avitas quas vocant, licet minus,

ut dicitur, legi divinæ congruas, tamen ut ad regiam dignitatem spectantes non sustinet abrogari, multo minus mihi licet jus illius libertatis subvertere, quod cum corona regni mihi jure competit hæreditario. Consuevit siquidem Francia ab antiquis temporibus omnes miseros et afflictos, et maxime pro justitia exulantes, recipere, et donec pacem habuerint, fovere, tueri, et defendere. Cujus honoris et excellentiæ gratiæ, Deo propitio, me vivente ad nullius personæ suggestionem in Cantuariensis exilio derogabitur."

§. 36. Hæc itaque idcirco hic exposuimus, ne series epistolarum interrumperetur, quum ventum fuerit ad eum locum ubi epistolæ idem tangunt sed obscurius. Hoc est in quarta parte, ubi prior de monte Dei et Bernardus de Corilo domini papæ mandati fuerunt exequutores designati. Reliquæ vero omnes epistolæ ordine suo et loco rem gestam lucidius declarant, ut ad legentis intelligentiam per se satis sufficiant. Præmittuntur tamen quædam epistolæ, quarum obtentu, dum contentio ageretur inter regem et beatum Thomam et archiepiscopum Eboracensem, cognito et perspecto quod Cantuariensis prosperitas de facili vinci non potuit: studuit Eboracensis archiepiscopus regis animum adversus Cantuariensem exasperare. Unde et avitis illis consuetudinibus conservandis facilius cessit, ut sic regiam gratiam sibi conciliaret in Cantuariensis confusionem. Adscivit etiam sibi in socium Gilbertum Londoniensem episcopum, qui et ipse diutius aspiraverat ad archiepiscopatum Cantuariensem. Quocirca dum exquisitis dolis et insidiis frustra conatus est Cantuariensem dejicere, sategit propensius, sed versute, si quo modo posset a Cantuariensi ecclesia Londonias pallium transferre. Isti ergo duo cæterorum signiferi et totius perturbationis incentores his de causis,

ut dictum est, regis animum induxerunt, ut has, quæ sequuntur consuetudines contra ecclesiasticam libertatem statueret et statutas in regno Anglorum promulgaret.

Ita explicit opus Alani de Vita Sancti Thomæ prout separatim habetur in codicibus manu scriptis. Sunt vero duo alia fragmenta, in Quadrilogo Lupi reperta; quorum prius ad legationem super Angliam a domino papa concessam, posterius vero ad pœnitentiam regis Henrici spectat. Ea certe Alanum auctorem non habent: quocirca hic omissa sunt, præsertim quam et hoc et illud una cum mille aliis libellis et epistolis, quæ ad præclarnm illum archiepiscopum Sanctum Thomam Cantuariensem spectant, in octo tomis nuperrime in lucem protulerim.

ALANI

PRIORIS CANTUARIENSIS

POSTEA ABBATIS TEWKESBERIENSIS

EPISTOLÆ.

EPISTOLA I.

AD PHILIPPUM REGEM FRANCIÆ.

Philippo Dei gratia illustri Francorum regi cum ætatis incremento augmentum gloriæ et gratiæ apud Altissimum.

PIÆ recordationis Ludovici, patris vestri et nostri benefactoris, nec debemus nec volumus ullo unquam tempore esse immemores; sed magis, ut tenemur, in nostro est voto et affectu, ut ejus beneficiis et honori, quæ beato martyri Thomæ in suo exilio, et post gloriosam ejus victoriam in propria persona Cantuariæ exhibuit, possimus vel in aliquo respondere. Ipsius itaque animam, quod nunc licet, devotis prosequimur orationibus, ut qui, dum vixit, id apud ecclesiam Cantuariensem plene promeruit, jam sentiat ipsius martyris et suorum devotionem sibi prodesse, qui eidem martyri et suis in tribulationibus et angustiis extitit tam devotus. In hoc etiam excel-

lentiæ vestræ sumus obligati, ut non minus pro vestra salute quam sua simus solliciti. Nimirum vestram magnificentiam nobis, sicut et multis, ad profectum, non solum coronæ et regni, sed etiam fidei et devotionis reliquit hæredem, ut, sicut ipse præcessit in spiritu mansuetudinis ad dirigendos sibi subditos in viam pacis et tranquillitatis, ita et vestra serenitas ejus sequatur vestigia, superadjiciens, quod et ipse superadjecit, hoc ad coronam regiæ dignitatis jure hæreditario spectare præcipue, quod omnes afflicti, et maxime pro justitia exulantes, ad se summum debeant habere refugium. In quo et nos indubitatam spem concepimus, si ea tamen necessitas nobis ingruerit, quod debeamus et nos in nostra parvitate invenire apud clementiam vestram, quod majores nostri in eodem vel consimili casu dicuntur promeruisse. Quum vero regiæ celsitudini vestræ placuerit super his nos certiores fieri, tunc demum firmiores erimus ad id, quod quidam minantur acrius, fortius proferendum. Si vero sublimitatis vestræ rescriptum super his de gratia vestra ad nos reverteretur, in angustiis ipsis quibus urgemur non modicum, maximum nobis credimus et optamus conferri solatium.

EPISTOLA II.

AD PRIOREM WINTONIÆ.

Alanus prior ecclesiæ Christi Cantuariæ priori Wintoniæ, quam sibi salutem.

Mutuæ societatis affectus, quo sub ipsa paupertate sed tolerabili pridem fuimus ad invicem connexi, nos pro certo docet, qualiter sub ipsis hujus

mundi deliciis et rerum affluentia debeamus conversari; dum patenter perpendi potest, si plenius id inquiratur, qualiter nobis illa rei familiaris inopia tunc dederit notitiam de temporalium abundantia, cujus possessores credebamus plurimum felices, quos jam constat, denudata vanitate et discussa, vacuos esse et inanes. Quid tibi, amice, videtur, si præteritas illas scholares angustias cum his, quas nunc patimur, compares anxietatibus? Nunquid amaritudinem illam amariorem dices isto melle, quod in ardore et æstu tribulationis dierum istorum nunc de spinis et tribulis elicimus? Tunc quidem aliquatenus suffecit diei malitia sua, nunc autem miseriarum cumulus, qui ex ipsa nascitur opulentia, suam ita demum aggravat acerbitatem, quod etiam vita ipsa quandoque vertitur in tædium. Unde a sollicitudine et cura suffocati, cum temporum damno quæ retrorsum non habent recurrere, omnibus modis incurrimus salutis dispendium. Nec est aliquid in quo reperitur solatium sine graviori discrimine. Quacunque enim te verteris, occurrit salutis obstaculum. His in me ipso repertis anxietas animi motum mentis non sinit esse securum, donec aspiraverit dies quam daturus est Dominus in utriusque nostrum consolationem, ut possimus revera pro nobis dicere quia beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Ex mea vero tuam tribulationem dimetior, et idcirco tibi sicut mihi ex cordis affectu hactenus hæc aggressus sum loqui, votum et desiderium habens non modicum de statu domini episcopi et tuo pleniorem habere notitiam, quia si quid penes conscientiam tuam movetur, unde debeat amicus tuus pro te moveri, id securius mihi tanquam tibi committere poteris, quoniam tuum profectum sicut et meum omnino affectat anima mea. Valeat amicus meus et vivat in Christo.

EPISTOLA III.

AD BALDWINUM ARCHIEPISCOPUM.

Reverendo patri et domino B. Dei gratia Cant. archiepiscopo totius Angliæ primati A. prior et conventus ecclesiæ Christi Cant. debitam et devotam in Domino reverentiam.

Vobiscum quam plurimum congratulamur in Domino, cujus misericordia regiam excitavit excellentiam, ut pronior fieret ad ea quæ vestræ novit placuisse voluntati. Oblata itaque, si placet, utendum est occasione, ne, si omissa fuerit quæ præ manibus est opportunitas, sera sit pœnitentia, si alias id fieri non potuerit, cujus præsto est et præsens facultas ad effectum. Roffensis igitur ecclesia si ad cor rediret, utique recognosceret in quibus offendit, nunc autem superest ut vestra discretio manum apponat, quatinus quod præsumptum est in Cantuariensis ecclesiæ dispendium, in pristinum debiti honoris statum reformetur. In Cantuariensis ecclesiæ capitulo ex antiqua consuetudine Roffensis ecclesiæ electio solet celebrari, ibique electus consuevit de manu archiepiscopi sui et spiritualia et temporalia recipere, fidelitatem proinde jurare, quod plene observatum est usque ad tempus Waleranni, et quod de eo secus actum fuit, eo redeunte a Normannia ubi et consecratus est, in melius est reformatum. In hujusmodi vero dignitatis signum Roffensis ecclesia, obeunte pastore suo, baculum pastoralem debet ad ecclesiam Cantuariensem portare, et super altare Christi deponere. Hunc autem baculum, per surreptionem cum Wal-

terio bonæ memoriæ quondam Roffensi episcopo consepultum, et inde per manum piæ recordationis Ricardi tunc temporis archiepiscopi extractum, monachi Roffenses denuo cum Waleranno episcopo sepelierunt. Quocirca paternitatem vestram rogamus attentius, ut vestra velit discretio his et aliis mentem apponere, et quæ præsumpta sunt ita demum reformare, quatinus commissarum vobis ovium universitas debeat et possit pariter nobiscum in operibus vestris Deum glorificare.

Sane de Landaviensi electo id adjicimus, quia primus est per vos consecrandus, hujus consecrationem in ipsa sede celebrari, si fieri posset, gratum esset nobis et acceptum. Verum ubi necessitas ipsa inducit dispensationem, vestræ erit discretionis id prospicere.

Porro super translatione beati martyris Thomæ et ejus termino, certius quid determinari oporteret, ut nationibus universis quæ id desiderant possit innotescere, qualiter et quando ad gloriam illius solemnitatis valeant pervenire. Ad hæc quia undique pulsamur et plurimis vexamur angustiis, præcipuumque ad vestram paternitatem speramus nos habere refugium; ideirco priorem nostrum ad vestram benignitatem quantocius Deo auctore destinabimus, obnixius supplicantes, quatinus in his quæ ipse ex sua parte et nostra vobis suggesserit, vestra velit pietas benigniorem aurem inclinare. Et pro certo, si in his temporibus sub vestra potestate cogamur per quoscunque humiliari: his qui etiam bona sinistre solent interpretari dabitur apertior nobis insultandi occasio. Sed et qui capiti nostro congessit contumelias, nisi invenerit obviantem, a læsione membrorum non desistet. Modicum quidem vos honorat qui nos spernit, nisi forte et in hoc crediderit se quis vobis præ-

stare obsequium. Et procul dubio, ut credimus, reverentiæ vestræ et honestati non modicum conferet, si manifestis appareat indiciis, quod injuria filiis illata patri omnino displiceat. Valete.

EPISTOLA IV.

AD HENRICUM REGEM. [A.D. 1181.]

Henrico regi Anglorum Alanus prior ecclesiæ Christi Cantuariæ salutem.

QUANTO desiderio nobiscum universus desiderat orbis, ut corpus beati martyris Thomæ decentiori loco cum debito honore collocetur, etiam barbaræ nationes non ignorant. Præmatura vero mors quondam patris nostri Ricardi id ipsum impedivit ad tempus, quum ad hoc pridem vestram promptiorem invenissemus voluntatem. Nunc autem per Dei gratiam parata sunt ea, quibus res ipsa videbatur maxime indigere: si tamen id sederit vestro beneplacito, ut sequenti anno circa medium Maii tantum negotium possit terminari. Oportet enim ad ejus exsequutionem plurima præparari. Nihilominus expedit his, qui longius absunt, hujus festivitatis tempus ita denunciari, quod ad id, sicut desiderant, possint competentius pervenire. Placeat itaque serenitati vestræ domino et patri nostro Baldwino Cantuariensi archiepiscopo et nobis voluntatem vestram significare. Id namque expectamus ut de consilio et auxilio vestro desiderium nostrum, immo omnium Christianorum, in hac parte possit compleri. Valete.

[*Nota ad epistolam præcedentem. In margine codicis C.C.C. adnotatum est,* " *Sequens annus erat* 1182: *sed translatus non est usque ad annum Domini* 1208 *per Stephanum Langton.*" *In transcripto ejusdem codicis, quod fecit James,* [*Bodl. James* 17, *p.* 134.] *habetur adnotatio hæc:* "*Hic annus, inquit nota marginis, erat* 1182 *sed translatus non est usque ad annum Domini* 1208, *per Stephanum Langton. De festivitate autem ejus sic Giraldus in vita Baldewini, ad quem etiam super translatione Thomæ scribunt iidem prior et conventus. Quum, inquit, festo beati Thomæ primo quod apud Cantuariam publice celebratum fuerat, biennio videlicet post martyrium jam elapso, cui et Deo dante intereram, multi barones regni illuc pia devotione confluxissent, in audientia communi, quum post prandium in cameram intrassent, conquestus est archiepiscopus de publicæ potestatis officialibus et ministris sibi et suis contra ecclesiæ suæ dignitatem nimis præter solitum nuper injuriantibus, dicens et jurans se nullatenus hæc passurum, manum quoque ad caput extendens, se prius hoc gladiis expositurum, quam hoc pateretur juramento firmavit. Respondens autem vir nobilis et magnanimus, qui cum aliis advenerat, Hugo de Laci, Non oportet, inquit, O archiepiscope, quod caput ad hoc vel etiam pedem ponatis; secure jus vestrum tueri et ecclesiasticam justitiam exercere potestis: tantum operatus est Deus pro martyre sancto decessore vestro, quod non inveniret rex ribaldum aliquem in terra sua, etiam si vellet, qui ausus esset in vos manum extendere. Finitum est bellum: manutenete si vultis, quod martyr evicit.*"]

EPISTOLA V.

AD BENEDICTUM ABBATEM DE BURGO.

Benedicto abbati de Burgo Alanus prior ecclesiæ Christi Cantuariensis salutem.

LICET is, qui præest, ex hominibus assumptus sit a Domino in correctionem subditorum, nihilominus tamen quum aliorum errata corripit, habet sibi prospicere, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: et quum innotuerit ei quoniam et ipse cum cæteris infirmatur, pro certo in hoc admonetur aliorum compati infirmitati, quum ipsa pœna docente discat in propriis, qualiter alienis debeat mederi vulneribus. Noluit itaque divina dispensatio infirmitatis expertem quenquam inveniri, ut in eo quod infirmius præfertur infirmis, nullus glorietur, sed magis qui suo prægravatur pondere, in se humiliatus subditorum sarcinas ferventiori affectu studeat humiliter supportare, et dum errantem respicit, meminerit se ipsum quandoque errasse. Errans erravit ovis de grege vestro, et in deserto solitudinis perierat, sed inventa est, et revertitur ad ovile; aperite ei, si placet, ostium, ne amplius erret, et error ejus ei imputetur, qui noluit eam ab errore redeuntem recipere. Non excusat, sed fatetur se errasse; promittit emendationem, expostulat non judicium sed misericordiam. Date veniam et recreate dolentem: forte cecidit ut fortior resurgat, et qui de se amplius quam oportuit confidebat, docetur in se humiliari, ne amplius evagetur,

et sic qui factus fuit indomitus et effrenis: dabit manum correctioni et fiet docibilis quatinus ejus saluti pastoralis sollicitudo debeat congratulari, cujus perditionem prius potuit et debuit deplorare. Hæc ad instantiam et postulationem confratrum nostrorum, qui vestrum utique affectant honorem, ad vos duximus exarare, ut quali et pro quo in hac parte movemur affectu, harum tenore inspecto plenius innotescat. Et si bene meminimus, vestra bonitate docente didicimus, præsentium latoris excessum et recessum vestræ pietati omnino displicuisse. Valete.

EPISTOLA VI.

AD ROBERTUM DE HARDRES.

Alanus prior ecclesiæ Christi Cantuariensis Roberto de Hardres, salutem et in futura sibi prospicere.

Eo usque divina et me et te extulit gratia, et in id ætatis jam devenimus, quod de cætero debemus, si sapimus, ei uberiores gratiarum actiones referre, qui utrumque nostrum, supra quam aliquis de genere nostro ausus est sperare, dignatus est provehere. Quocirca tenemur propensiori studio præcavere, ne ingratitudinis nota insigniti videamur saltim velle matrem nostram aliquatenus impugnare, a cujus uberibus coaluimus et tantam recepimus sub extrema ignominia et ultima paupertate consolationem, ut tot et tantis viris non merito nostro, sed gratia Dei id agente præferamur, quorum si ad genus vel vitam et conversationem respicias, nec digni erimus corrigiam calceamenti solvere. Si ergo, eo admonente qui dedit

affluenter, finem cupiditati non imponimus, pro certo timendum est ne culpis exigentibus permittamur eatenus pervagari, donec dicatur: Ecce homo qui non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum, et prævaluit in vanitate sua, qui quum in honore esset non intellexit: idcirco comparatus est jumentis insipientibus et similis factus est illis. Memento insuper quia quum interieris, non sumes omnia, neque descendet tecum gloria tua. Vita nostra brevis est et ad instar puncti. Unde quod reliquum est si perdiderimus, quod Deus avertat, quis nobis in die illa et ætatis et temporis damna restituet? Ad hæc si veritati etiam niteretur querela quam proponis, et recenter posses probare tibi in hac parte debitum jus competere, citius eligeres, me tibi fideliter consulente, hujusmodi querelæ ad tempus supersedere, quam tot sanctos quibus adstrictus es fide et devotione molestare. Nunc autem occasione tantum rotulæ Wintoniæ possessionem nostram antiquam ad te niteris revocare: in quo proculdubio, quantum in te est, statum Anglicanæ ecclesiæ exempli pernicie omnino subvertis, quia si omnia jura illius antiquitatis juxta rotulam illam debeant ad pristinum statum revocari, necesse erit munimenta, privilegia totius Anglicanæ ecclesiæ a sua stabilitate turbari. Sane si nec devotione sanctorum nec dilectione conventus nostri moveris, saltem id tibi in mentem subeat, ne occasione familiaritatis tuæ suspectus habear, quasi de consensu meo id agas quod cœpisti. Id autem tibi certum sit, quia dum vitalis spiritus in meo duraverit corpore, quantum in me erit, mater mea non amittet vel passum pedis de omnibus his possessionibus quas inveni eo tempore quo credita est mihi, quam gero, administratio, maxime ubi ipsa se potest de jure tueri et defendere.

Et quum hactenus jura illius integra et illæsa servaverim, acriter insistam, ne vel te ipso auctore mater mea debeat in aliqua sui parte pati diminutionem. Valete.

EPISTOLA VII.

AD BENEDICTUM ABBATEM DE BURGO.

Benedicto abbati de Burgo Alanus prior ecclesiæ Christi Cantuariensis, salutem et seipsum.

SICUT vestræ plenius innotuit discretioni, longe aliud est corripere, aliud deprimere. Et pro certo qui nimis emungit, ipsum aliquando elicit sanguinem: nec bene sibi consulit, qui ex impetu vel obstinacia damna multiplicat. Hoc tamen non dicimus quod velimus cujusque errorem fovere, sed ne eum, cui tenemini ex debito naturæ et officii prospicere, immoderata castigatio debeat vel possit in ultimum desperationis vel erroris calculum detrudere. Castigans denique castigat Dominus quem diligit, sed quem castigat, nunquid morti tradit vel errori deputat? Sane qui verbera patris habet matris uberibus carere non debet. Et licet caro propria nobis continuam indicat pugnam, nunquid propterea potestis eam abjicere? Immo tenemini ei vel necessaria ministrare. Qui igitur de se hujusmodi non potest habere victoriam, non habet ultra modum molestari super alieno excessu. Seipsum enim habet exemplum qualiter debeat se habere circa proximum. Ad hæc frater utique vester, licet inconsultius hactenus egerit, tamen in hoc aliquatenus vestram debuit

gratiam promeruisse, quod studio et disciplinæ cum familiari angustia diligentius vacavit, ne cum damnis rerum incurreret et damna temporum. Non ergo totam substantiam suam cum meretricibus dissipavit, qui non solum alteram, sed et multo meliorem partem sibi retinuit. Verum si permiseritis fratrem vestrum discurrere et usuras procurare, quum demum necessario oportebit eidem consulere, et damna rerum accrescent, et non minuentur damna temporum. Denique reditus quos habet citra auctoritatem vestram nemini poterit obligare: quia nemo credet ei quicquam, et si id fecerit compelleretur iterato mendicare. Sustinete igitur, si placet, vos vel semel vinci, ut idem frater vester, quia jam ætatem habet, ex abundantiori gratia vestra teneatur seipsum vincere. Quid cui et a quali amico dictum sit intelligenti satis innotescet. Valete.

EPISTOLA VIII.

AD EUNDEM.

Benedicto abbati de Burgo Alanus prior ecclesiæ Christi Cantuariensis, salutem et seipsum.

Ab inceptis non duximus subsistendum, licet desiderio nostro, utinam non honori vestro, hactenus restiterit vestræ dilectionis, ut plerisque videtur, minus benigna severitas. Et pro certo, ubi id persuaserit mansueta discretio: ad tutelam non solum conscientiæ, sed etiam famæ conservandæ plurimum detrahendum est severitati pro tempore, ne si curam domesticorum abjecerimus, quibus utique pro naturæ debito tenemur prospicere, videamur hominem ex-

uisse et legibus naturæ, quantum in nobis, abrogare vigorem. De his autem qui suorum et maxime domesticorum curam non habent, quæ sit apostoli sententia, vos nec potest nec debet latere. Alias hæc scripsimus, sed eo usque non exauditi, quod non promeruimus inde vel responsum recipere, unde satius nobis esset subsistere pro rubore. Sed proculdubio ipsum ruborem vicit affectio, qua astringimur vobis et vestris contra omnem fortunam assistere, ne per nos videatur stetisse quo minus paternitati vestræ debitus honor ubique integer permaneat. Denique vester sed et noster in Christo frater Ricardus in mœrore et angustia affligit animam suam, nec in se vel modicam recipit consolationem, fatetur errorem, promittit correctionem, inclinat se et suam ad vestram voluntatem. Desideratis eum monachari, acquiescit ipse, tantummodo de loco non sit contentio. Cantuariensem ecclesiam sibi eligit in locum habitationis et requiem, et quantum ad nos pertinet, patet ingressus. Superest igitur, quia sic expedit, ut per vos domini archiepiscopi requiratur assensus, familiares et amicos vestros in ecclesia nostra conveniatis, si placet, ut nos quasi ignaros inde sollicitent, et nos partes nostras interponemus, ut res sortiatur effectum. Revertatur etiam præsentium lator cum literis vestram voluntatem continentibus ante synodum nostram, ut per vos instruamur et amici vestri qualiter debeat res ipsa procedere. Veruntamen si visum vobis fuerit, per idoneum nuntium ex parte vestra expediret hæc fieri, vel, quod magis affectamus, per vestram personam, si hujus rei gratia seu ut visitetis dominum archiepiscopum placet vobis ad nos usque descendere, et hoc ipsum credimus, si fieri posset, et vobis et nobis utiliter profuturum. Quo affectu, qua intentione hæc agimus, qui inspector est

cordium ipse novit. Valeat in Christo vestra mihi prædilecta paternitas.

EPISTOLA IX.

JOANNIS PRIORIS S. SWITHINI WINTON. AD ALANUM.

Domino et amico in Christo carissimo Alano Cantuariensi priori venerabili suus Joannes ecclesiæ sancti Swithuni Wintoniæ dictus prior, salutem in omnium salutari.

Ad literas consolationis vestræ revixit spiritus meus, et ex iis mihi duplex eliciens remedium dilectioni vestræ gratias retuli. Ex earum proculdubio sinceritate duo mihi humilitatis ac patientiæ promanarunt documenta. Quorum unum ad custodiam, alterum ad virtutis ornatum mihi vestra gratia procuravit: unum a superbo Moab declinandum: alterum percussum Job induendum commonuit. Præcipuum, ut æstimo, humilitatis mercamentum est præteritæ paupertatis reminisci: quod etiam inter ipsas delicias laudem præcinit earum largitori: cujus tam extollenda quam admiranda est dispensatio. Nihil enim præsentium numerum tam efficit ingratum quam conditionem sui non agnoscere, præteritorum oblivisci. Nihil interea adeo mentem roborat quam in hujus vitæ procellis amplecti patientiam; quam non immerito prolem humilitatis nominaverim. Et ipsa quidem optimæ genitricis partus non deterior. Ad istarum itaque considerationem virtutum amicum provocastis, pigrum suscitastis, de communi non tam sollicitus quam perturbatus naufragio. Quicquid

animo turbulentum insederat, quicquid desperationis præcipitium minitaverat, sic aura consolationis vestræ funditus abegit, ut mihi videretur aspirasse dies et umbra declinasse. Quid certe serenius verborum sinceritate? Quid efficacius dilecti et domini consolatione? Quid jucundius in adversorum torculari posito, quam a doloris compendio æternitatis repromissio. Itaque non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in his qui secundum propositum vocati sunt sancti, ut ait apostolus: Nullatenus igitur murmurandum si secat aut urat Dominus, quia sive morimur sive vivimus Domini sumus, per quem omnia nobis cooperantur in bonum. Tantum fides non dormiat, sustinentia non deficiat. Memoria sanctorum in cordibus vestris vigeat. Ad quorum nimirum exempla caro cum suis desideriis, mundus cum suis illecebris calcantur; denique quicquid ingeritur eliditur. Et si sint qui sabbatum vestrum inquietent, impossibile tamen est ut exturbent; et hoc quidem salubriter provisum ut nunquam desit pugnandi materia: quibus restat evincentibus corona. Stemus igitur simul in Domino mutuam observantes caritatem, malitiam dierum istorum patienter tolerantes. Transeant dies et dies, anni et anni:

—— dabit Deus his quoque finem.

Certe quod honoris mihi est oneri est, non tamen abjiciendum credo: quum melior dicatur vir malefaciens quam mulier domi sedens et nens, et in pauco fidelem servum super multa legimus constituendum. Obedientiam igitur prælatis, subditis famulatum exhibentes, pacem cum omnibus habentes, studeamus insimul, domine carissime, cordis sabbatum observare, culices undecunque venientes, discretionis flagello propellere, et crebris, si placet, epularum consola-

tionibus alterutrum confortare. Salutatus ex parte vestra dominus meus Wintoniensis vos per me ut suum dilectissimum resalutat, quem noveritis auctore Deo quoad salutem animæ et corporis melioratum et confortatum, et in summo positum desiderio beati Thomæ martyris vestri adeundi memoriam. Valete semper in Domino.

EPISTOLA X.

ALANI AD ASINUM DE BURGO.

Asino illi sancti Petri de Burgo, suus ille sibi in agone consimilis, salutem in tribus rasoriis, hoc est in patientia, discretione et caritate, quibus radi oportet et eradicari non solum superflua, sed etiam quæ imminent omnino adversa.

O BEATE Asine, si tamen sub Petri indumento, id est mentis puritate et operis exhibitione, ad crucis ignominiam in corpore tuo Christum portaveris, ubi sub vexillo fidei parum tibi nocere poterit Neronis immanitas. Insurgat scilicet ad tempus invidorum malitia et perversitatis procella altius intumescat. Navicula Petri concutitur, sed etiam portæ inferi non prævalent adversus eam; multo minus Neronis audacia etsi innovaretur cum eo Herodis versutia. Liquet itaque quod usque ad hæc tempora destinavit et Judas proditorem, Pilatus judicem, sed et Nero malignitatis hæredem, ita quod nunc etiam iterato postuletur Christus crucifigi, ut dimittantur qui rei sunt seditionis et homicidii. Simon ille

—— adhuc magicas sub Nerone edocet artes.

Sunt et qui sequuntur ejus doctrinam, nec tamen Petrus asinam synagogæ vel pullum gentilium timide reliquit, sed cum suis instat fortius, ne vel sub gladio pereat libertas spiritus qui diffunditur in cordibus nostris. Igitur ut expeditius in stadio currens citius et certius apprehendas et bravium, novacula patientiæ rade penitus inconsultos animi calores, in virga directionis sub discretionis examine pende et præpondera, quid juris rigor dictet, quid suadeat æquitas, quid inducat iniquitas. Dirime et dirumpe impietatis fasciculos; quo magis plana per te via progrediatur ipsa justitia, cujus acumine peracuto possis radere siquid æruginis conscientiæ intrinsecus adhæserit, seu deforis in ambiguis quid contigerit discutiendum. Ferventiori vero caritatis affectu sicubi inveneris odium vel invidiam, zelum et contentionem, protinus id ipsum erue et longius projice: quatinus inveniaris paratus ad onera tritici, siquando de asino Dominus opus habuerit, ut quum eductus fueris e vinculis et castello tribulationis quo detineris, animam tuam asinam subjugalem ad vitem ligans et pullum suum carnem indomitam ad vineam, laves cum Christo in vino stolam tuam, et in sanguine uvæ pallium tuum. Tibi itaque asino onus et virga, ut, si tepescis sub onere, te excitet virga comminationis. Ne æmuleris pigritiam asini sed mansuetudinem, quia non nisi in mansueto sedet ille mansuetus. O quam leve jugum et onus suave quod oneratum exonerat, depressum sublevat; tristitiam mutat et vertit in gaudium quod nemo tollet. Libenter igitur ad horam sustine insipientes, quibus ad purgationem eorum qui hæreditatem capient filiorum Dei permissa est potestat tenebrarum, ut ambulent in circuitu non habentes requiem; donec lætatus fuerit justus, quum videris vindictam et laverit manus suas in sanguine pecca-

torum. Eja, bone asine, confortare et esto robustus et noli ponere firmamentum tuum formidinem, ne timeas a facie eorum qui exultant in rebus pessimis, quorum gaudium quasi nebula et ad instar puncti descendunt ad inferos. Vir insipiens non agnoscet, et stultus non intelliget hæc. Veruntamen quum exorti fuerint peccatores et apparuerint sicut fœnum ut intereant in seculum seculi, tunc demum eructabit cor justi verbum bonum, quia si utique est fructus justo, utique est Deus judicans eos in terra. Interim expedit sub silentio expectare salutare Dei et ambulare simpliciter in semitis justitiæ, quia vir ingrediens duas vias non habebit requiem. Idcirco pone super Dominum curam tuam et ipse te enutriet, nec quum cecideris, collideris, dum ipse supposuerit manum suam. Ne graveris ergo sub onere tibi imposito, dum ambulaveris in semita recta, quia in æternum non dabit Dominus fluctuationem justo. Rade itaque mordaces mortalium curas cum earum matre ambitione vel avaritia, et ne dederis locum tineæ vel ærugini in arca conscientiæ tuæ, et parum pertimescas ne fures fodiant vel furentur depositum tibi repositæ coronæ, quia non accedet ad te malum, quum apud Altissimum fuerit refugium tuum. Hæc tecum loquere et ad hæc te ipsum exhortare in Christo Jesu, quo auctore et teste in patientia tua possidebis animam tuam. Amen. Denique suggestionem istam non tam ad doctrinam quam ad utriusque nostrum consolationem spectare credideris, quum eas, quas de utriusque nostrum sorte intus patior animi angustias, unico amico communicans vel ex parte possim securius eructare, ne si suppressa fauce ab hujusmodi amaritudine amplius intumescat, dirumpatur ab his quibus conglutinatus est venter meus. Idcirco tibi singulari amico ego tuus ut credo

singularis amicus singulariter sum loquutus, ne videar de uno inter tot millia vix invento vero amico plures confingere, secundum quod adulatrix lingua consuevit ad quemvis unum cujus velit sibi favorem allicere, non simplicem sed pluralem sermonem dirigere. Valete!

EPISTOLA XI.

AD JOANNEM ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Johanni Dei gratia Lugdunensi archiepiscopo, Alanus prior Cant. eccl. salutem.

INTER eos quos adhuc superstites filios enutrivit et exaltavit, Lugdunensem archiepiscopum præcipuum habet et reputat mater Britanniarum sancta Cantuariensis ecclesia. In suis quidem angustiis et perturbationibus, quibus continue affligi compellitur, hujus filii toties experta fidem, devotionem et efficacem industriam, de cætero habet certiorari talem et tantum filium immemorem esse non posse illius dulcedinis quam a maternis diutius suxit uberibus, inter quæ etiam a cunis coaluit. Absit igitur, absit a fide et devotione tanti alumni, qui se toties certis objecit periculis pro defensione matris suæ, ut vel suspicetur de eo quod velit partem ponere cum his, qui ipsa a quibus egressi sunt materna perturbant viscera, præcipue ubi id permodica suadet occasio, quod etsi quoquo modo licuerit minus tamen expedit, omnino autem non decet. Quamvis enim is apud quem summa rerum consistit, quasi licite auctoritaet qua præminet sub titulo adhuc ignoto et a canonum

forma aliquatenus alieno possit non solum assignare, sed potius transferre beneficium Cantuariensis ecclesiæ ad episcopum alienæ provinciæ et minus egentem, id tamen viderit benigna filii discretio, utrum expediat in matris confusionem ecclesiam de Einisford tanto tempore injuste ablatam et demum non sine multo labore et angustia mediante justitia evictam, a debito sui statu perturbari. Quam utique ecclesiam mater vestra monachorum deliciis non applicuit, sed usibus pauperum pio deputavit affectu. In subversione itaque pauperum Christi, quos ipsa suscepit alendos, si contigerit matrem filii improbitate, quod Deus avertat, acerbius molestari, ex hujusmodi arboris radice qualis poterit fructus exoriri, perpendet citius si advertere voluerit discreta filii devotio, quum ea sola proponitur causa, quare debeant pauperes Christi spoliari, quatinus præpotens filius matrem pertransiens, quum id evenerit, quod vix semel in ista ætate poterit contingere, proprium habeat domicilium, ubi forte non plus una nocte seorsim a matre caput inclinet. Et certe pia mater vestra nondum eousque vestram dilectionem emancipatam habet. Quod nec velit nec debeat eam quam admodum caram habet et acceptam, vestri reverentiam in paratiores materni pectoris sinus recipere, quum suum sit votum et desiderium diem illum videre, quo vestri præsentia perfruens et consilio possit ab his quibus arctatur angustiis aliquatenus respirare. Sane opinionem vestram quid deceat non minus inspiciendum, quum id quod vir tantæ auctoritatis posteris in exemplum reliquerit, de jure debeat ad consimilia vires resumere. Utrum vero deceat Lugdunensem archiepiscopum Cantuariensis ecclesiæ filium et alumnum pro tantillo beneficio et tali titulo vel intentione acquirendo, seu matri suæ seu Christi pauperibus et

infirmis hujusmodi molestiam inferre, id videat et provideat vestræ sanctitatis prudentia, cujus interest et suam apud Deum conscientiam et apud homines famam conservare illæsam. Plane nec id ignoramus sed plenius recognoscimus, quia et vobis et vestris meritis exigentibus constituimur debitores. Et licet hæc quæ ad præsens inter nos agitatur quæstio abierit in abyssum, non minus tamen tenemur his adesse quibus et vos tenemini, vel debito naturæ vel gratia obsequii. Idcirco ut in aliquo et affectui et operi vestro respondeamus, in proposito habemus alicui de vestris sicut vobis placuerit, dare annuatim de thesauraria nostra centum solidos, donec eidem in æque valens vel amplius alias possimus providere. Quid autem super his vobis placuerit fieri, nobis significate.

EPISTOLA XII.

AD EUNDEM.

Joanni Lugdunensi archiepiscopo A. prior Cantuariensis ecclesiæ salutem.

Si carissima mihi est vestræ sanctitatis reverentia, id agitur apud me in quo debitor sum vobis obligatus, qui pro ea quæ in vobis est sanctitate et gratia communiter cum cæteris, specialiter autem pro liberalitate illa quam apud vos egens et extraneus non modicam inveni, teneor pro viribus honori vestro debitum et devotum præstare obsequium. In quo quidem magis sollicitor si quo modo daretur opportunitas, ut juxta illum quem gero affectum possim benignitati vestræ vel in aliquo respondere. Si quo-

minus autem id videatur factum quoad ecclesiam de Einisford, ignoscat filio si placet paternitas vestra, si tamen in hac parte debeam de jure argui negligentiæ, qui unus et solus sum inter multos, quorum sicut voluntas varia est et diversa, ita et sententia, maxime ubi juri et rationi videtur inniti quod intendunt. Loquor intelligenti quid sit multorum moribus deservire. Quid prætendunt quominus fieri debeat quod per vos ab iis repetitur, conventus nostri literarum tenore inspecto, facilius poterit perpendi. Si vero parvitatis meæ consilium acceptaverit vestra prudentia, cum saniori dixerim conscientia, satius esse et honestius aut eo modo qui vobis significatur, aut alio probatiori, si inveniri poterit, cum conventu nostro pacifice convenire, quam populo scandalum generari et matrem vestram plusquam creditur contristari. Insuper si verbis domini regis Angliæ creditur, in vita sua non sustinebit quod Lugdunensis archiepiscopus ecclesiam de Einesford quoquomodo possideat. Provideat igitur, si placet, discretio vestra, qualiter res ipsa planius et melius ad debitum possit finem pertingere, et quantum in me erit, nulla exsequutionis erit retractatio. Valete.

EPISTOLA XIII.

AD MAGISTRUM G. CARDINALEM.

Magistro G. cardinali, A. prior ecclesiæ Christi Cant. salutem.

Quam nobis admodum utilem et necessariam in curia Romana consuevimus habere vestram dilectionem, in tribulationibus et angustiis quibus urge-

mur non modicum doluimus et dolemus nimis esse remotam. Et licet locorum distantia separemur ab invicem, animi tamen nostri affectus quo individue vestræ adhæremus reverentiæ, a vobis nullatenus potest separari. Sane pro nepote vestro in partibus nostris quoad potuimus fecimus, inde magis anxii quod in causa sua, juxta quod desideravimus, non est magis profectum. Quoniam excepta etiam ea affectione qua vobis astringimur, idem ipse suo nomine promeruit et in dies promeretur, ut qui viderit ejus vitam et conversationem, debeat affectuosius ejus profectibus invigilare. Placeat ergo paternitati vestræ ipsum clementiori oculo respicere, quatinus in stadio, quo in agone contendit, possit expeditius currere et ad ejus cui addictus est disciplinæ provectum debeat alacriori animo pervenire. Quantum vero in nobis erit et opportunitas data fuerit, ejus necessitatibus propensiorem curam impendemus.

EPISTOLA XIV.

AD CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Domino Cantuariensi suus A. salutem.

INNOTUIT nobis vestræ placuisse paternitati talem in cellerarii officium subrogari, in quem omnium nostrum vota communiter concurrissent. Unde, sicut tenemur, ita et affectuose vestræ bonitati uberiores proinde agimus gratiarum actiones. Vestræ itaque si placet innotescat benignitati quod nostra communis est postulatio, ut frater Honorius vobis utique ex sua conversatione interim notus hujus officii in se

pondus suscipiat. Hujus siquidem prudentiam et fidelitatem et in confratres suos compassionem aliquatenus experti scimus, de cujus benevolentia quoad officium illud non modicum speramus. Et licet ejus obsequio sine molestia ad præsens non possitis carere, experimento tamen didicimus vestram prudentiam plus velle publicæ quam privatæ consulere utilitati. Quocirca eum confidentius reposcimus, id tamen adjicientes ut si in hac parte aliquatenus moleste fuerimus de eo substituendo qui huic debeat succedere, voluntati vestræ sicut placuerit, ita fiet. Præsentium igitur latorem dilectum in Christo fratrem nostrum R. eleemosynarium in id negotii duximus destinandum, ut ejus præsentia sub literarum nostrarum testimonio apud vos impetret, quod vestra intentio communiter postulare ad communem utilitatem propensius studuit. Valete.

[*Hucusque dedi omnia ad Alanum spectantia quæ in codice C.C.C. Cantab. inveniuntur, octodecim paginis comprehensa. Utrum plura olim fuerint folia in isto codice quibus aliæ epistolæ Alani continerentur, difficile est dictu. In transcripto vero Jamesii habetur epistola sequens, aliunde forsan desumpta; nam cum Alano nihil commune habere videtur.*]

EPISTOLA XV.

JOANNIS DE RIPARIIS AD UNIVERSOS FIDELES.

Omnibus Christi fidelibus, ad quos præsens scriptum pervenerit, Johannes de Ripariis miles, salutem in Domino.

NOVERIT universitas vestra quod, quum placitum in curia domini regis esset motum, inter abbatem et conventum de Becco Herlewini per fratrem Ricardum de Flammamville procuratorem eorundem in Anglia generalem petentem ex parte una et me detinentem ex parte altera decimam seu eleemosynam barbarum totius dominici in villa de Stokbasset post legitimam decimam rectori ejusdem loci solutam, quam quidem decimam sive eleemosynam dictus abbas et conventus ab antiquo percipere consueverunt, ego dictus Joannes, sano utens consilio, dictam decimam sive eleemosynam more solito pro salute animæ meæ ac parentum meorum, pro me et successoribus meis et hæredibus sive assignatis meis sine contradictione qualibet vel detentione promisi et concessi, prædictis religiosis perpetuo esse solvendam. In cujus rei testimonium sigillum meum præsentibus est appensum his testibus

Magistro Gilberto de Heywood clerico,
Domino Galfrido de Swyncomb capellano,
Joanne de Busenfeld,
Rob. de Luches,
Rogerio de Codesford,

Willelmo de Wanneting, clerico,
Godefrido de Samford,
et multis aliis.

Datum Wallingfordiæ in ecclesia conventuali, in crastino exaltationis sanctæ crucis, anno regni regis Henrici filii regis Joannis 52°.

INDEX HISTORICUS.

